

Positieve Gezondheid en de Individuele Rehabilitatie Benadering

Intro

Het gedachtengoed van PG kenmerkt zich door een positieve holistische belichting van de ervaren gezondheid van mensen, waarbij veerkracht, naar wens meedoen en zingeving centraal staan. Uniek aan PG is dat dit gedachtengoed uitstekend past binnen het huidige tijdsbeeld, het is gebaseerd op en sluit goed aan bij ervaringen en wensen van burgers zelf én bij wensen van betrokken en belanghebbende derden. Het gedachtengoed van Positieve Gezondheid (PG) heeft mede daardoor razendsnel breed draagvlak gekregen. Op grote schaal wordt zij ingezet door burgers, overheid, gemeenten, zorg en welzijn, maatschappelijke hulp- en dienstorganisaties en bedrijven. Dit is uniek. Hoewel de belangrijkste kernelementen van dit gedachtengoed breed omarmd zijn, is niet alles 'nieuw'. Kernelementen ervan vormen in meer of mindere mate ook onderdeel van bestaande visies en werkwijzen.

In dit schrijven gaan we verkennend in op hoe Positieve Gezondheid zich verhoudt tot de Individuele Rehabilitatie Benadering (IRB). Wat hebben zij gemeen, waarin verschillen zij en op welke wijze kunnen zij elkaar ondersteunen of versterken. Om dit te kunnen duiden schetsen we eerst wat de IRB beoogd, voor wie het bedoeld is en wat de belangrijkste kernelementen zijn.

De IRB

De Individuele Rehabilitatie Benadering (IRB) ondersteunt professionals en organisaties ten aanzien van hun taken ter bevordering van de participatie van mensen binnen de sectoren welzijn, zorg, het sociaal domein. De IRB wordt vooral ingezet bij mensen die in een kwetsbare- of achterstandspositie verkeren en professionele maatwerk steun nodig hebben om maatschappelijk mee te kunnen doen.

De kernelementen en uitgangspunten van de IRB zijn gebaseerd op zelfbeschikking, zelfregie, versterking van de zelfredzaamheid. Deze kernelementen staan ijssterk, al 30 jaar onveranderd in de IRB-missie. De missie van de IRB is mensen met psychische en psychosociale problemen te ondersteunen, zodat zij succes en naar eigen tevredenheid kunnen functioneren in zelfgekozen maatschappelijke rollen in omgevingen van hun voorkeur, met zo min mogelijk professionele hulp. Mensen met participatieproblemen realiseren meer zelf gestelde doelen met behulp van professionals die de IRB methodisch toepassen. De IRB als methode is evidence based en wordt erkend, voor meer informatie zie: [Erkenning IRB - R92](#)

Wilma Boevink (2008) omschrijft dat maatschappelijk meedoen inhoud krijgt als mensen zingeving ervaren en zij naar eigen wens betekenisvolle wederkerige rollen kunnen vervullen. De IRB is gericht op het naar wens helpen verbeteren van het functioneren van mensen binnen de door hun gewenste rollen. Zij is inzetbaar op de volgende acht levensterreinen: wonen, werken, leren, sociale contacten, vrije tijd, ouderschap, financiën, dagelijks functioneren. De IRB is geschikt voor iedereen 12 jaar of ouder is en die op (deelaspecten van) bepaalde leefsterreinen zelf keuzes mag maken.

Wonen

Werken

Leren

Sociale contacten

Financiën

Activiteiten ADL

Ouderschap

Vrije tijd

Hoewel er duidelijk behoeften verschillen zijn in wat mensen willen, over het algemeen willen zij ergens wonen, bij horen, van betekenis zijn en zinvol meedoen.

Kenmerkend van de IRB is dat de professional altijd aansluit bij het proces en de fase waarin de persoon zich bevindt. De IRB hanteert vier doelfasen, dit zijn de fase van:

- Verkennen (uitzoeken of ik op een bepaald terrein iets wil, mogelijk verandering wil);

- Kiezen (ik weet dat ik verandering wil en ga uitzoeken wat ik precies wil)

- Verkrijgen (ik wil het voor elkaar krijgen om mijn nieuw doel te bereiken)

- Behouden (ik wil hetgeen wat ik bereikt heb kunnen behouden)

De IRB biedt bij alle fasen IRB-gesprek leidraden, tools en activiteiten die als hulpmiddel kunnen worden benut. De IRB is een hulpmiddel voor mensen die steun willen, als voor hun professionals.

Meerwaarde voor burgers

De persoon krijgt individuele coachende steun, waarbij hij kan uitzoeken welke maatschappelijke rollen hij wil vervullen (op het gebied van wonen, werken, leren sociale contacten, ouderschap, vrije tijd) en hoe hij dit voor elkaar krijgt. De persoon krijgt met inzet van IRB-gesprekken gelegenheid en ruimte om datgene wat hij nog niet helder heeft, te kunnen ontwarren en duiden. De professional kan bijvoorbeeld gericht met de persoon in gesprek gaan over diens waarden en ervaringen. Op deze wijze kan de persoon zijn inzichten vergroten: wensen (her)ontdekken, ordenen, bepalen wat hij wil. Een ander voorbeeld is dat de professional gericht met de persoon in gesprek gaat over welke mogelijke knelpunten er zijn rondom zijn doel. De persoon krijgt gelegenheid om zelf te ontdekken welke knelpunten er zijn wil hij met tevredenheid en succes in de gekozen rol kunnen functioneren. Daarna wordt besproken hoe hij deze knelpunten, al dan niet met hulp van anderen, kan minderen of oplossen. Hij is ten alle tijden eigenaar van zijn proces, hij krijgt zelf helder welke vaardigheden en hulpbronnen hij nodig heeft om zijn doel te bereiken. Indien nodig en gewenst wordt de persoon ook praktisch actief ondersteund bij het leren van onmisbare vaardigheden en/of bij het organiseren van hulpbronnen. Met hulp van de IRB-gesprekken en acties, kan de persoon zijn veerkracht vergroten; zijn inzichten en actiemogelijkheden nemen toe, om zijn doel te kunnen realiseren.

Meerwaarde voor professionals

Een IRB-geschoolde professional is in staat om gesprekken te voeren, waarbij hij kan aansluiten bij (mogelijke) wensen en doelen van mensen, passend bij de fase waarin de persoon zich bevindt. De IRB is zowel inzetbaar bij langdurige trajecten waarbij mensen gebaat zijn om minutieus en stapsgewijs ondersteund te worden, als in kortdurende trajecten. Dit hangt af van de wensen en mogelijkheden van de persoon, diens netwerk, betrokken stakeholders en mogelijk ook van de verstrekte indicatie. In alle aangereikte handvatten en tools zitten de waarden en uitgangspunten van de IRB, die gebaseerd zijn op zelfbeschikking en empowerment, verweven. Dit is van groot belang, want in de dagelijkse praktijk blijkt het voor professionals en organisaties toch complex hoe je handen en voeten geeft aan participatiesteun die werkelijk gebaseerd is op de principes van versterking van zelfregie en eigen kracht, met zo min mogelijk professionele hulp. De IRB is een benadering en methodiek die individueel ingezet wordt binnen trajecten. Dat neemt niet weg dat zij aanvullend ook programmatisch, dus collectief ingezet kan worden, wanneer meerdere mensen

dezelfde wensen, leer- en/of steunacties nodig hebben. De IRB kan breed, domein overstijgend ingezet worden.

Overeenkomsten PG en IRB

Het een en ander is in de tekst al gezegd maar hieronder staat het op een rij. Beide benaderingen:

- Zijn erop gericht dat mensen naar wens: mee kunnen doen, zingeving ervaren, dagelijks kunnen functioneren, en dat dit zeker ook het geval kan zijn als iemand een ziekte of beperking heeft.
- Gaan er vanuit dat mensen veerkrachtig zijn, kunnen herstellen, kunnen leren, kunnen werken aan hun toekomst en mogelijkheden. Zij zijn positief, toekomst en ontwikkelingsgericht.
- Gaan er vanuit dat mensen zelf doelen kunnen stellen en hun eigen proces kunnen doorlopen, al dan niet met (professionele) steun van anderen.
- Starten vanuit het inventariseren wat de persoon zelf wil.
- Starten vanuit de eigen ervaring in het hier en nu: wat zijn jou wensen nu, hoe (on)tevreden ben jij op deze dimensie/terrein.
- Bieden professionals handvatten om het 'andere gesprek' met mensen te voeren waarbij de kans is vergroot, dat de persoon in zelf de regie behoudt. Met hulp van de tools kunnen professionals gelegenheid creëren waardoor mensen kunnen reflecteren op hun huidige situatie en hetgeen wat zij in de toekomst willen.
- Onderkennen dat er acties nodig zijn als mensen een veranderproces willen gaan.

Verschillen PG en IRB

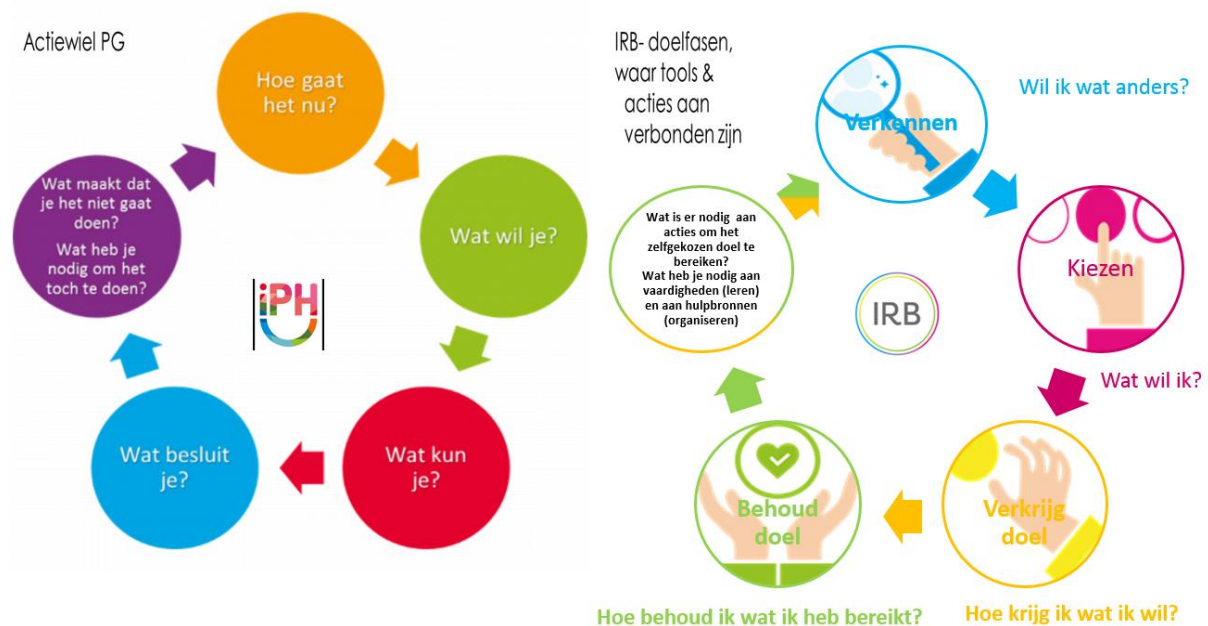
Een aantal verschillen zijn al aan bod gekomen, hieronder staan ze in een overzichtelijk schema.

PG	IRB
• Gaat breed in op alle aspecten van gezondheid, zingeving, welbevinden en mee doen naar wens.	• Gaat specifiek in op het naar wens maatschappelijk mee doen en zingeving door het vervullen van gewenste rollen.
• Hanteert zes dimensies en 42 aspecten	• Richt zich op acht participatie terreinen
• Hanteert het actiewiel	• Hanteert 4 doelfasen, t.a.v. de fasen zijn optioneel passende tools en acties verbonden, die doelgericht ingezet kunnen worden. • De participatieroute dient als beslisboom voor professionals om samen met de persoon te bepalen bij welke fase steun gewenst is.
• Spinnenweb: • Tool is primair voor burger • Tool is goed bruikbaar voor professionals en organisaties	• Tools: Gespreksleidraden, IRB-werkbladen, Blokkendoos IRB in Beeld, Participatieroute • Tools zijn primair voor de professionals • Tools zijn goed bruikbaar voor de burger zelf
• Professionals kunnen beter met PG werken als ze geschoold zijn, dit is niet vereist	• Scholing is vereist, er is veel keuze mogelijk. Generieke en specifiek op leefterreinen, van IRB-basis scholing tot op IRB-expertniveau
• PG is inzetbaar voor een eerste inventarisatie (en opvolging) van wensen van burgers. • Voor de uitvoering van wensen en doelen, gaat de PG uit van veerkracht en het eigen vermogen van mensen om wensen zelfstandig te realiseren.	• IRB is inzetbaar voor een eerste inventarisatie en voor de opvolging van participatie wensen van burgers op acht levensterreinen. • IRB is juist gericht inzetbaar als mensen niet zelfstandig hun wensen kunnen realiseren • De IRB geeft concrete tools en handvatten aan professionals, hóé je mensen tijdens hun participatietraject gericht kunt ondersteunen.

Waar PG en IRB elkaar kunnen ondersteunen of versterken

Deze benaderingen kunnen elkaar versterken of ondersteunen omdat zij elkaar aanvullen. PG wordt maatschappelijk omarmd en breed gedragen. Dat betekent dat veel gemeenten, zorgverzekeraars, zorginstellingen en bedrijven werken met PG en het Spinnenweb inzetten als tool bij de gespreksvoering. Binnen deze gesprekken kan duidelijk worden dat mensen hun wensen of doelen niet zelfstandig kunnen realiseren, dat zij daarvoor (tijdelijk) professionele steun en een maatwerk traject nodig hebben. Dan is het helpend zijn als de professional die hiervoor ingezet wordt in lijn met het gedachtengoed van de PG uitvoering kan geven aan het ondersteunen van die wensen. Dit kan de meerwaarde van de IRB zijn. De IRB kan PG hierin versterken, als het gaat om het bieden van participatie steun (op de terreinen wonen, werken, leren, vrijetijd, sociale contacten, ouderschap, dagelijks functioneren).

Andersom vult PG ook de mogelijkheden van de IRB waardevol aan. De IRB wordt vooral ingezet bij individuele maatwerktrajecten, vaak binnen zorg-, onderwijs en arbeidstrajecten. In deze trajecten ontvangen mensen vaak afgesproken en specifieke steun op één of meerdere terreinen. Hier zijn risico's aan verbonden. Een steunvraag is geen vast gegeven. Het functioneren van mensen, wat zij ervaren, kunnen en nodig hebben hangt samen met steeds veranderende factoren. Daarom is het van belang en nodig dat er regelmatig open inventariserende gesprekken gevoerd worden in maatwerk trajecten. Dit kan uitstekend met inzet van het Spinnenweb. Op deze wijze wordt veel beter gewaarborgd dat de burger telkens weer bevraagd wordt, hoe hij zijn leven en gezondheid ervaart, hoe tevreden hij is en wat hij wil. Hiermee houdt de professional en/of diens organisatie een open en bredere scoop. Zo kunnen we beter op maat blijven aansluiten bij wat mensen willen en nodig hebben om naar eigen wens beter kunnen functioneren. Dit maakt ook, dat PG van meerwaarde kan zijn bij de invulling van Herstel Ondersteunende Zorg (HOZ).

Birgit Sporken